

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Mgr. Michal Josephy, PhDr.

Cestopisný dokument - Mosambik

Pan Michal Josephy je antropolog a cestopisný reportér, na kolokviu se zabýval tvorbou dokumentu a prezentoval i své zkušenosti z natáčení pro UNICEF v Mosambiku.

U fikčního filmu se příběh píše před natáčením. V dokumentech příběh vzniká při střihu. Před natáčením není jasné, jaké události, témata, nápady či názory ve filmu budou. Přesto na začátku by mělo být určené téma, tj. co chce autor říct, jak to chce zobrazit (námět díla) a proč (explikace). Nejdříve je třeba téma promyslet, shromáždit dostupné informace. Při sběru materiálu jde o to znát prostředí, lidi, objevovat jevy, které s tématem mají společné prvky a lze je použít příkladně při ozvláštňení atmosféry.

Sběr materiálu často souvisí i se spoluprací s odbornými poradci. Odborný poradce by měl umožnit filmaři orientovat se v látce a její problematice, měl by vypracovat odbornou literární předlohu tj. textovou podobu odborných informací. Samozřejmě před vznikem scénáře – všechny informace slouží jako odborný podklad. Konzultování je však vhodné i během realizace a při postprodukcí. Ovšem je nezbytné, aby autor sám studoval dostupné zdroje, shromažďoval potřebné a nosné materiály a vytvořil si vlastní pohled a přístup k tématu.

Na sběr materiálu navazuje psaní scénáře, který je jen cestou k filmu.

Cílem natáčení je nashromáždit scény, materiál, z něhož se dá nastříhat film. Během natáčení se p. Josephy snaží nastřádat sekvence, které ho z nějakého důvodu zaujmou – jsou legrační, smutné, tragické, odhalují určitý rys postavy, ilustrují dělení či výkon pravomocí, vymezují předěl mezi ideologií a praxí nebo ukazují práci různých profesí, klientů či zástupců veřejnosti. Po šesti až dvanácti týdnech bývá natočeno osmdesát až sto dvacet hodin materiálu, z nichž je třeba sestříhat film.

Po synchronizaci obrazu se zvukem a vytvoření soupisu záběrů začíná stříhání. Prvním třídění projde asi 40 % materiálu. Málokdy se najde šest po sobě jdoucích minut, které lze rovnou vyjmout a použít. Vyberou se okamžiky (někdy vteřiny, občas minuty), které jsou použitelné, a zvažuje se způsob, jak tyto jednotlivé záběry zkombinovat do tvaru, jenž respektuje původní událost a přitom vypadá, že byl původně takový, jak se objevuje v sestříhané podobě. Vybrané záběry musí kromě vyjádření smyslu události i společně fungovat z hlediska filmu: tj. je třeba, aby výběr, trvání a řazení zvolených záběrů měly soudržnost a rytmus.

V průběhu pěti až šesti měsíců jsou tímto způsobem sestříhány všechny vhodné sekvence. Stavba filmu vzniká souběžně, zvažují se různé kombinace. Vždy je však třeba být si po

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

celou dobu stříhání neustále vědom nekonečných možností sebeklamu a rozmarů, neboť tato činnost docela snadno svádí k maniodepresivním výkyvům.

První verze je obvykle o třicet až čtyřicet minut delší než výsledný film. V této fázi už je pozornost více soustředěna na rytmus filmu, vnitřní rytmus v rámci sekvence a vnější rytmus mezi sekvencemi. Například sekvence tak, jak je původně nastříhaná, může mít začátek, střed a závěr. Když je vřazena do souvislosti s jinými sekvencemi, začátek již nemusí být potřeba, protože stejné informace (o postavě, lokaci či času) mohou být v jiné scéně naznačeny vhodnější formou. Vnější rytmus souvisí se záběry, které spojují hlavní sekvence: může například přijít vhod minuta relativního klidu po velmi emocionální scéně nebo se musí několik záběrů propojit, aby se naznačilo plynutí času či změna lokace. Výběr záběru, směr pohybu v rámci záběru, denní doba, informace sdělované lidmi či objekty – to vše musí být hodnoceno jak ve vztahu vůči sobě navzájem, tak vůči sekvencím, které předcházejí či následují. To samozřejmě platí pro vnitřní, stejně jako pro vnější stříh sekvence. Každou sekvenci nebo skupinu souvisejících sekvencí je třeba posuzovat tímto způsobem a též je nezbytné znát celkovou stavební provázanost mezi všemi sekvencemi ve filmu (například souvislost mezi prvními deseti minutami filmu a jeho závěrem).

Stříh je u konce teprve tehdy, až když autor dokáže vysvětlit, proč jednotlivé záběry a sekvence ve filmu jsou.